II. Procesy upadłościowe w wybranych sektorach

Jacek LISOWSKI
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA (NIE)WYPŁACALNOŚĆ ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ

1. Specyfika (nie)wypłacalności zakładów ubezpieczeń

Specyfika prowadzonej przez zakłady ubezpieczeń działalności powoduje, że są one bardziej niż inni przedsiębiorcy narażone na ryzyko niewypłacalności, a jej ewentualne skutki są bardziej dotkliwe dla klientów i rynku. W przypadku ubezpieczycieli prowadzących działalność w zakresie ubezpieczeń majątkowych ma na to wpływ fakt ustalania ceny za produkt (ochronę ubezpieczeniową) przed poznaniem jego rzeczywistego kosztu (przede wszystkim dokładnej wysokości wypłaconych odszkodowań). W ubezpieczeniach na życie źródłem zagrożenia jest horyzont czasowy, na który zazwyczaj zawierane są umowy, oraz nieodpowiednia polityka lokacyjna.

Skutki upadłości zakładów ubezpieczeń są znacznie poważniejsze niż w innych branżach. W przypadku upadłości większości przedsiębiorców z reguły poszkodowani tracą maksymalnie sumę pieniędzy przekazaną takiemu podmiotowi. Upadłość zakładu ubezpieczeń może pociągać za sobą znacznie poważniejsze skutki, gdyż klienci kupują w tym przypadku ochronę ubezpieczeniową przed o wiele większymi stratami niż tylko zapłacona składka[1]. Istniejące na większości rynków fundusze

[1] Szerzej o funkcji ochrony ubezpieczeniowej: J. Handschke, w: *Ubezpieczenia gospodarcze*, red. T. Sangowski, Poltext, Warszawa 2001, s. 80-83.

gwarancyjne pokrywają jedynie część zobowiązań upadłego zakładu ubezpieczeń, w zakresie niektórych rodzajów ubezpieczeń i do określonej wysokości. Nie do przecenienia jest także wpływ ogłoszenia upadłości dla rynku ubezpieczeniowego jako całości. Oprócz faktu, że to zakłady działające na tym rynku pokrywają koszty wypłaty odszkodowań i świadczeń przez fundusz gwarancyjny, ważny jest odbiór takiej sytuacji przez klientów, ponieważ produkt ubezpieczeniowy jest oparty w dużej mierze na zaufaniu do zakładu ubezpieczeń jako instytucji.

W krótkiej historii polskiego rynku ubezpieczeniowego odnotowano już aż siedem bankructw zakładów ubezpieczeń. Sytuacja ta nie jest jednakże jedynie domeną rynków rozwijających się. Także na rynkach rozwiniętych, takich jak Stany Zjednoczone czy Wielka Brytania, notuje się przypadki braku wypłacalności zakładów ubezpieczeń. Zwraca się również uwagę na rosnące zagrożenie upadłościami na innych rynkach, na których w wyniku liberalizacji i globalizacji działalności ubezpieczeniowej rośnie intensywność konkurencji i następuje m.in. obniżenie poziomu cen oraz znaczne ich fluktuacje. Główne przyczyny niewypłacalności amerykańskich zakładów ubezpieczeń przedstawia tabela 1[2].

Tabela 1

Główne przyczyny niewypłacalności amerykańskich zakładów ubezpieczeń majątkowych, 1985-1990

Lata	Nieadekwatne rezerwy szkodowe	Gwałtowny wzrost	Oszustwa i sprzeniewierzenia	Zawyżenie wartości aktywów	Znacząca zmiana w prowadzonej działalności	Zawodna reasekuracja	Szkody katastroficzne	Inne	Razem
1985	15	11	5	3	6	2	3	3	48
1986	7	4	3	-	-	6	1	2	23
1987	4	1	2	2	3	2	-	-	14
1988	9	1	4	3	4	2	-	2	25
1989	12	2	7	1	2	2	2	3	31
1990	2	4	1	7	2	3	1	1	21
Razem	49	23	22	16	17	17	7	11	162
Udział	30%	14%	14%	10%	11%	10%	4%	7%	100%

Źródło: Na podstawie: M. Pinnix, *Insurance in the United States – A Handbook for Professionals*, DYP Insurance & Reinsurance Research Group, 1993, s. 116.

[2] Szerzej: J. Lisowski, W. Jaworski, *Źródła zagrożenia wypłacalności zakładów ubezpieczeń*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia – tendencje światowe a rynek polski*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.

Mimo braku badań nad przyczynami niewypłacalności polskich zakładów ubezpieczeń można podać najważniejsze prawdopodobne ich przyczyny. Należą do nich przede wszystkim: nieadekwatne rezerwy szkodowe (przykład upadłości Polisy, Hestji i Gwaranta), nieodpowiedni poziom i struktura aktywów (Westa, Gryf, Hestja), gwałtowny wzrost portfela składkowego (Hestja, Gwarant), brak adekwatności wyposażenia w kapitały (Hestja, Polisa, Gryf), nieodpowiednia polityka reasekuracyjna (Polisa), a także specyficzne stosunki własnościowe oraz brak procedur i systemów kontroli wewnętrznej.

2. Czynniki wpływające na (nie)wypłacalność zakładów ubezpieczeń

Wypłacalność zakładu ubezpieczeń obejmuje dwa aspekty: ich sytuację finansową (zdolność) oraz gotowość („wolę") spełnienia zobowiązań polisowych. W świetle uregulowań prawnych, dających ubezpieczonemu możliwość dochodzenia swoich roszczeń od zakładu ubezpieczeń na drodze prawnej (prawne gwarancje realności ochrony ubezpieczeniowej), na pierwszy plan wysuwa się element siły finansowej zakładów ubezpieczeń (ekonomiczne gwarancje realności ochrony ubezpieczeniowej). W tym aspekcie wypłacalność zakładu ubezpieczeń sprowadza się do jego zdolności płatniczej, która może zostać zagrożona przez wiele czynników. Biorąc pod uwagę wielość czynników wpływających na bezpieczeństwo i wypłacalność zakładów ubezpieczeń, należałoby je podzielić na czynniki wewnętrzne, leżące po stronie zakładu ubezpieczeń, i czynniki zewnętrzne, na które zakład ubezpieczeń praktycznie nie ma większego wpływu.

2.1. Czynniki wewnętrzne, wpływające na sytuację zakładu ubezpieczeń

Do czynników wewnętrznych, mających wpływ na niewypłacalność zakładów ubezpieczeń, możemy zaliczyć przede wszystkim brak adekwatności wyposażenia zakładu ubezpieczeń w kapitał, znaczne wahania w przychodach składkowych, nieodpowiednią strukturę portfela produktowego, brak adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, nieodpowiednią działalność lokacyjną oraz poziom reasekuracji[3]. Przedstawimy krótką charakterystykę tych czynników.

[3] Szerzej na ten temat m.in.: W. Jaworski, J. Lisowski, J. Ryć, *Ocena sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczeń majątkowych – wybrane elementy*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia w okresie transformacji polskiej gospodarki – tendencje światowe a rynek polski*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1999.

Brak adekwatności wyposażenia w kapitały, znaczne wahania przychodów składkowych oraz brak stabilności struktury portfela produktów

Biorąc pod uwagę szybki wzrost rozmiarów działalności prowadzonej przez polskie zakłady ubezpieczeń, szczególnie ważna jest ocena adekwatności kapitałów i środków własnych. Problem niedostatków kapitałów własnych nie jest już w ostatnim czasie tak znaczący ze względu na duże zaangażowanie zagranicznego kapitału w polskich zakładach ubezpieczeń, jednakże adekwatność kapitałowa jest w dalszym ciągu podstawowym elementem oceny bezpieczeństwa prowadzonej działalności ubezpieczeniowej.

Na rozwiniętych rynkach ubezpieczeniowych na szczególną uwagę zasługuje wpływ nadmiernego wzrostu prowadzonej działalności na bezpieczeństwo zakładu ubezpieczeń. Wynika to z faktu, że ponadprzeciętny rozwój związany jest często z zaniżaniem taryf, a co za tym idzie – z malejącą rentownością i/lub zaniżaniem rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, szczególnie w przypadku ekspansji w niekorzystnym punkcie cyklu underwritingowego. Na rozwiniętych rynkach ubezpieczeniowych ocenia się, że zmiany składki przypisanej na udziale własnym w przedziale –33% do 33% są bezpieczne. Przekroczenie tych wartości powinno wiązać się ze szczegółową analizą powodów takiej sytuacji. Zbyt gwałtowny wzrost wskazuje bowiem na pewną niestabilność w prowadzonej działalności, np. zbyt szybkie zaangażowanie w nowe rodzaje ubezpieczeń. Może również oznaczać, że zakład ubezpieczeń stara się zwiększyć swoje dochody gotówkowe dla pokrycia odszkodowań. Analiza ta łączy się więc z oceną adekwatności rezerw, płynności oraz jakości lokat. W przypadku rozwiniętych rynków ubezpieczeniowych analizie poddawana jest także stabilność struktury portfela ubezpieczeniowego, świadcząca też o bezpieczeństwie prowadzonej działalności. Istotnym obszarem analizy jest również ocena wysokości kapitałów własnych jako „bufora" w przypadku niedoszacowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych zakładu ubezpieczeń[4].

Brak adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych

Jednym z podstawowych zadań zakładu ubezpieczeń jest tworzenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych oraz ustalenie takiej ich wysokości, która wystarczyłaby na normalne pokrycie bieżących i przyszłych zobowiązań zakładu ubezpieczeń, powstałych w następnych okresach sprawozdawczych lub obrachunkowych, za które składka ubezpieczeniowa została już przypisana w danym okresie sprawozdawczym.

[4] Szerzej: W. Jaworski, J. Lisowski, *Ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej zakładu ubezpieczeń*, w: *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, red. T. Sangowski, t. 4, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2002.

Ocena adekwatności rezerw techniczno-ubezpieczeniowych ma podstawowe znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania zakładu. Rezerwy, przede wszystkim na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, oraz w ubezpieczeniach na życie, stanowią największą pozycję w kapitałach obcych zakładu ubezpieczeń. Ponieważ działalność ubezpieczeniowa charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem zadłużenia, niedoszacowanie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych stanowi podstawowe zagrożenie dla bezpieczeństwa ubezpieczyciela.

Podstawowymi przyczynami niedoszacowania rezerw są: brak odpowiednich danych, będących podstawą ich wyliczenia, nieodpowiednie metody tworzenia rezerw, działania zarządu w celu podwyższenia rentowności. Niedoszacowanie rezerw wiąże się często z błędami lub zaniżaniem taryf. Adekwatność rezerw może być również zagrożona np. przez nieprzewidzianą zmienność w przebiegu szkodowości (przede wszystkim „inflacja" szkód z lat poprzednich) oraz zmiany w przepisach prawnych[5].

Nieodpowiedni poziom i struktura aktywów

Wyniki działalności inwestycyjnej mają zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa zakładu ubezpieczeń. Istnieje wiele przykładów, także spoza działalności ubezpieczeniowej, w których niewłaściwa polityka lokacyjna doprowadziła do niewypłacalności. W przypadku zakładów ubezpieczeń majątkowych błędy w działalności lokacyjnej same w sobie nie są tak dużym zagrożeniem, jak w ubezpieczeniach na życie, jednak w sytuacji niekorzystnych wyników działalności technicznej mogą decydować o dalszym istnieniu ubezpieczyciela.

Analiza aktywów pod kątem bezpieczeństwa działalności prowadzonej przez zakład ubezpieczeń obejmuje przede wszystkim ich poziom, strukturę oraz jakość poszczególnych składników aktywów. Najważniejszym elementem oceny jest analiza struktury portfela lokat. Obok oceny działalności inwestycyjnej analizie należy poddać również inne składniki aktywów, np. stan i strukturę należności.

Nieodpowiednia polityka reasekuracyjna

Program reasekuracyjny może mieć podstawowe znaczenie dla bezpieczeństwa zakładu ubezpieczeń. Polityka reasekuracyjna nabiera szczególnego znaczenia w przypadku zakładów ubezpieczeń, prowadzących ubezpieczenia charakteryzujące się potencjalnie wysokimi jednorazowymi szkodami, zagrożonych szkodami katastroficznymi lub o stosunkowo nieprzewidywalnym przebiegu szkodowości. Znaczenie to wynika z powodów, dla których zawarte zostały umowy reasekuracyjne. Najważniejsze z nich wiążą się z bezpieczeństwem prowadzonej działalności. Są to m.in.: stabilizacja wyników, zwiększenie pojemności, finansowanie wzrostu oraz ochrona przed szkodami katastroficznymi.

[5] Ibidem.

Zagrożenie bezpieczeństwa zakładu ubezpieczeń, mające źródło w programie reasekuracyjnym, może wynikać przede wszystkim z dwóch sytuacji: zatrzymania zbyt dużego ryzyka na udziale własnym w porównaniu z dostępnymi środkami własnymi lub zbytniego polegania na jednym lub niewielu reasekuratorach, mających problemy z wypłacalnością.

Ze względu na rosnącą konkurencję na rynku reasekuracyjnym i zagrożenia ich wypłacalności, analiza siły finansowej reasekuratorów jest jednym z najważniejszych kryteriów oceny polityki reasekuracyjnej.

Czynniki jakościowe

Obok czynników ilościowych, które przynajmniej w pierwszej fazie można scharakteryzować za pomocą wskaźników finansowych, duży wpływ na wypłacalność zakładów ubezpieczeń mają elementy jakościowe, trudno mierzalne lub niemierzalne. Podstawowe obszary zainteresowań analityków w tym zakresie przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Najważniejsze wewnętrzne czynniki jakościowe, mające wpływ na (nie)wypłacalność zakładu ubezpieczeń

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
Struktura grupy kapitałowej i stosunki własnościowe	Przynależność do grupy i związki pomiędzy formalnie samodzielnymi ich podmiotami (często spoza branży usług finansowych) mogą mieć wpływ na wypłacalność zakładu ubezpieczeń.	Inne podmioty grupy mogą być źródłem dodatkowego finansowania w przypadku trudności zakładu ubezpieczeń. Ocena możliwości przepływu środków finansowych w przeciwnym kierunku, kiedy to zakład ubezpieczeń finansuje straty bądź inwestycje w innych branżach.
Strategia zakładu ubezpieczeń	W ocenie strategii polskich zakładów ubezpieczeń powinny być brane pod uwagę trzy elementy: 1) w jaki sposób i na jakiej podstawie ustalana jest strategia zakładu ubezpieczeń, 2) czy obrana strategia zapewni rentowny wzrost w przyszłości oraz czy zakład ubezpieczeń jest przygotowany do jej wdrożenia, 3) w jaki sposób wdrożenie to jest przeprowadzane.	Wpływ strategii zakładu ubezpieczeń na jego wypłacalność ma charakter długoterminowy, decydując o ostatecznym sukcesie lub porażce na rynku.

cd. tab. 2

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
Ocena jakości kadry kierowniczej i zarządzania zasobami ludzkimi	Fundamentalne znaczenie mają doświadczenie i kompetencje zarządu oraz pracowników zakładu ubezpieczeń*.	Brak niektórych stanowisk lub nieodpowiednie osoby odpowiedzialne za kluczowe dziedziny mogą stanowić poważne niebezpieczeństwo. Przykładem takich dziedzin w ubezpieczeniach jest: underwriting, aktuariat, sprzedaż oraz likwidacja szkód. Z tym aspektem oceny jakości pracowników łączy się również przeciętny poziom kompetencji w całej organizacji (zakres i częstotliwość szkoleń, systemy motywacji, fluktuacja pracowników itp.).
Procedury i systemy kontroli wewnętrznej	Efektywna kontrola następujących obszarów działalności zakładu ubezpieczeń: 1) tworzenia nowych produktów, 2) ocena ryzyka – underwriting, 3) likwidacja szkód, 4) ustalanie poziomu rezerw szkodowych, 5) działalność lokacyjna, 6) procedury planowania i budżetowania.	Wynikiem analizy procedur i systemów kontroli wewnętrznej jest odpowiedź na następujące pytania: 1) czy dla wszystkich ważnych z punktu widzenia bezpieczeństwa zakładu ubezpieczeń elementów działalności istnieją procedury, 2) czy zakres uregulowań jest wystarczający, 3) czy procedury są przestrzegane, 4) w jaki sposób działa system kontroli wewnętrznej.
Reputacja zakładu ubezpieczeń	Jest ona w dużym stopniu efektem całokształtu działalności ubezpieczyciela. Najlepszym źródłem informacji o tym elemencie są badania rynkowe.	Zagrożeniem dla pozycji zakładu ubezpieczeń może być gwałtowna zmiana wizerunku zakładu ubezpieczeń. W ocenie reputacji znaczenie ma pogląd klientów na efektywność komunikowania się zakładu ubezpieczeń z ubezpieczonymi, szybkość i sposób likwidacji szkód, szybkość i jakość publikowanych sprawozdań oraz współpraca z instytucjami rynku ubezpieczeniowego, np. urzędem nadzoru.
Systemy informatyczne i automatyzacja działalności	Ocena ta sprowadza się obecnie do analizy systemów informatycznych, wykorzystywanych przez zakład ubezpieczeń, oraz innych elementów z nimi związanych, np. *call centers*. W ocenie systemów informa-	Wpływ efektywnych systemów informatycznych zakładu ubezpieczeń na jego wypłacalność ma charakter długoterminowy, decydując o ostatecznym sukcesie lub porażce na rynku.

cd. tab. 2

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
	tycznych konieczna jest analiza czterech elementów: 1) organizacji działalności informatycznej, 2) infrastruktury, 3) funkcjonalności, 4) dopasowania systemów do strategii i specyfiki prowadzonej działalności.	
Programy restrukturyzacji	Ocena programów restrukturyzacji obejmuje podstawy analityczne programów restrukturyzacji wraz z oceną ich ekonomicznego uzasadnienia oraz zasadami i powodzeniem wdrożenia.	Ze względu na szybkie zmiany otoczenia konkurencyjnego zakłady ubezpieczeń są zmuszone do ciągłych zmian w prowadzonej działalności. Prawidłowo przeprowadzona restrukturyzacja wpływa na bezpieczeństwo zakładu ubezpieczeń.

* J. Bannister, *Insurance Solvency Analysis*, LLP, London 1997, s. 9.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Lisowski, W. Jaworski, *Niemierzalne elementy oceny zakładu ubezpieczeń*, w: *Finanse, bankowość i ubezpieczenia*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.

2.2. Czynniki zewnętrzne, wpływające na sytuację zakładu ubezpieczeń

Ocena wpływu czynników zewnętrznych ma w dużej mierze charakter jakościowy. Ma ona za zadanie przede wszystkim zidentyfikowanie elementów, które w przyszłości mogą potencjalnie zagrozić wypłacalności zakładu ubezpieczeń. Dlatego też spośród wszystkich czynników zewnętrznych, oddziałujących na zakłady ubezpieczeń, przedstawione zostały te, których negatywny wpływ może być najbardziej znaczący[6].

Otoczenie makroekonomiczne

Analiza otoczenia makroekonomicznego obejmuje najważniejsze wskaźniki, decydujące o kondycji całej gospodarki, a przez to w znaczący sposób o wynikach zakładów ubezpieczeń (tab. 3).

[6] Szerzej: J. Lisowski, W. Jaworski, *Wpływ otoczenia na sytuację finansową zakładu ubezpieczeń*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia – tendencje światowe a rynek polski*, t. 3, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2002.

Tabela 3

Najważniejsze elementy oceny otoczenia makroekonomicznego zakładu ubezpieczeń

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
Wzrost gospodarczy	Wpływ zmian PKB na składkę oraz odszkodowania	PKB w dużej mierze wpływa na dynamikę przypisu składki, spadek lub zwolnienie trendu wzrostowego, a także zbyt szybki jej wzrost, który może stanowić zagrożenie. Niektóre rodzaje ubezpieczeń mogą być wrażliwe na wahania koniunktury gospodarczej, np. ubezpieczenia kredytów i gwarancje.
Inflacja	Wpływ na wyniki działalności lokacyjnej oraz na wysokość wypłacanych odszkodowań	Malejąca inflacja może spowodować, że zakłady ubezpieczeń, stosujące *cash flow underwriting*, mogą mieć problemy z kompensacją strat na działalności technicznej dochodami z działalności lokacyjnej. Zbyt duża inflacja może doprowadzić do powstawania tzw. starego portfela i konieczności utworzenia dodatkowych rezerw, wynikających np. ze wzrostu kosztów napraw.
Inwestycje zagraniczne	Inwestycje bezpośrednie i pośrednie	Bardziej wymagający klienci, duża konkurencja w segmencie dużych przedsiębiorstw. Nowi konkurenci na rynku ubezpieczeniowym.
Efektywność rynków kapitałowych	Niewielka liczba dostępnych, bezpiecznych instrumentów inwestycyjnych, brak zainteresowania inwestorów	Trudności z bezpiecznym i efektywnym lokowaniem środków. Trudności w pozyskaniu kapitału.
Polityka kursów walutowych	Wpływ zmian na lokaty i wysokość zobowiązań (stabilność, wymienialność)	Niższy lub niepewny zwrot z inwestycji zagranicznych lub denominowanych w walutach obcych. Zmiana wartości odszkodowań.

Źródło: W. Jaworski, K. Łyskawa, J. Handschke, A. Kufel–Siemińska, *Niemierzalne elementy działalności ubezpieczeniowej*, w: *Rating jako narzędzie oceny zakładu ubezpieczeń*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2000.

Otoczenie regulacyjne

Analiza otoczenia regulacyjnego obejmuje oszacowanie wpływu przepisów prawnych oraz praktyki nadzoru ubezpieczeniowego na podwyższenie kosztów

działalności bądź obniżenie przychodów i zysków, lub na dostępność odpowiednich danych, służących do oceny bezpieczeństwa danego zakładu ubezpieczeń (tab. 4).

Tabela 4

Najważniejsze elementy oceny otoczenia regulacyjnego zakładu ubezpieczeń

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
Polityka podatkowa	Stopa podatkowa, zmiany w podatkowym traktowaniu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, wprowadzenie VAT	Wpływ na rentowność zakładu ubezpieczeń poprzez zmniejszenie zysku lub przesunięcia w sferze kosztów. Wpływ na atrakcyjność produktów oferowanych przez zakład ubezpieczeń.
Regulacje dotyczące działalności ubezpieczeniowej i praktyka nadzoru	Odpowiedni zakres przepisów dotyczących prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i egzekwowanie przepisów przez nadzór	Czy istniejące przepisy w odpowiedni sposób zapewniają bezpieczeństwo zakładów ubezpieczeń (zakres i szczegółowość)? Czy nadzór ubezpieczeniowy toleruje działania zakładów ubezpieczeń zagrażające ich sile finansowej, kompetencje nadzoru?
Zmiany regulacji prawnych	Rozszerzenie zakresu odpowiedzialności i/lub wysokości odszkodowań, bądź wprowadzenie ograniczeń w prowadzonej działalności	Niekorzystne zmiany, powodujące konieczność wypłacenia odszkodowań z tytułu zdarzeń do tej pory nie objętych ubezpieczeniem, np. koszty leczenia w OC. Ograniczenia walutowe, transferu kapitałów itp.
Nowe regulacje	Nałożenie na zakłady ubezpieczeń obowiązków, do których nie są przygotowane	Wprowadzenie nowych wymogów, dotyczących ochrony danych osobowych – wzrost kosztów. Wprowadzenie ubezpieczeń obowiązkowych w kolejnych sektorach gospodarki, podczas gdy zakłady ubezpieczeń nie mają podstaw do ustalenia taryf.

Źródło: Jak tab. 3.

Dynamika rozwoju branży

Ocena wpływu dynamiki branży na funkcjonowanie zakładów ubezpieczeń dotyczy przede wszystkim tych zmian, które przez wpływ na strukturę i zachowania tych zakładów zwiększają intensywność konkurencji, a przez to pogorszają wyniki branży (tab. 5).

Tabela 5

Najważniejsze elementy analizy zmian w ramach branży

Element oceny	Opis	Wpływ na sytuację zakładu ubezpieczeń
Potencjalne zagrożenie nowymi wejściami	Wpływ na rosnącą konkurencyjność branży	Nowe zakłady ubezpieczeń, rozpoczynające działalność na rynku, chcąc zdobyć klientów, „psują rynek" – stosują ceny dumpingowe lub wprowadzają innowacje i lepszą obsługę klientów.
Substytuty	Pojawienie się substytucyjnych produktów i usług	Malejący popyt i rosnąca konkurencja między zakładami ubezpieczeń i substytutami – malejący wolumen i rentowność.
Ogólna konkurencyjność i zmienność branży	Wpływ na poziom cen (ryzyko prowadzenia działalności i osiąganie rentowności)	Ocena ogólnej sytuacji i struktury branży (np. wyposażenie w środki własne, dotychczasowa konkurencyjność, pozycja na rynku reasekuracyjnym). Wysoka konkurencyjność i duża zmienność wyników branży lub niektórych segmentów ma wpływ na rentowność i bezpieczeństwo zakładów ubezpieczeń; nieoczekiwane i głębokie zmiany wyników mogą powodować zagrożenie, szczególnie dla słabszych zakładów ubezpieczeń.
Długość okresu inkubacji szkód w niektórych rodzajach ubezpieczeń	Nieznajomość przebiegu szkodowości	Szczególnie w przypadku nowych rodzajów ubezpieczeń nieznajomość przebiegu szkodowości i rozmiarów późnych szkód mogą mieć w dłuższym terminie negatywny wpływ na sytuację zakładów ubezpieczeń.

Źródło: Jak tab. 3.

Analiza wymienionych w tabeli 5 elementów ma za zadanie ocenę trzech podstawowych wymiarów sytuacji sektora ubezpieczeń, wpływających na poziom jego bezpieczeństwa oraz wypłacalność poszczególnych zakładów ubezpieczeń: 1) konkurencyjność i jej wpływ na rentowność działalności, 2) umiejętności i *know-how* w dziedzinie techniki ubezpieczeniowej oraz 3) ogólny poziom siły finansowej całego rynku i poszczególnych ubezpieczycieli.

Literatura

Bannister J., *Insurance Solvency Analysis*, LLP, London 1997.

Jaworski W., Lisowski J., *Ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej zakładu ubezpieczeń*, w: *Ubezpieczenia w gospodarce rynkowej*, red. T. Sangowski, t. 4, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2002.

Jaworski W., Lisowski J., Ryć J., *Ocena sytuacji finansowej zakładu ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczeń majątkowych – wybrane elementy*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia w okresie transformacji polskiej gospodarki – tendencje światowe a rynek polski*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1999.

Jaworski W., Łyskawa K., Handschke J., Kufel-Siemińska A., *Niemierzalne elementy działalności ubezpieczeniowej*, w: *Rating jako narzędzie oceny zakładu ubezpieczeń*, red. T. Sangowski, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2000.

Lisowski J., Jaworski W., *Niemierzalne elementy oceny zakładu ubezpieczeń*, w: *Finanse, bankowość i ubezpieczenia*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.

Lisowski J., Jaworski W., *Wpływ otoczenia na sytuację finansową zakładu ubezpieczeń*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia – tendencje światowe a rynek polski*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2002.

Lisowski J., Jaworski W., *Źródła zagrożenia wypłacalności zakładów ubezpieczeń*, w: *Inwestycje finansowe i ubezpieczenia – tendencje światowe a rynek polski*, t. 2, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.

Pinnix M., *Insurance in the United States – A Handbook for Professionals*, DYP Insurance & Reinsurance Research Group, 1993.

Ubezpieczenia gospodarcze, red. T. Sangowski, Poltext, Warszawa 2001.

FACTORS INFLUENCING (IN)SOLVENCY OF INSURANCE COMPANIES

Summary

The solvency of an insurance company depends on its financial standing (paying ability) and willingness to meet the policy obligations. As the insured has legal means to influence the willingness of payment, embedded in the legal system, financial strength of the insurance company is of key importance. In this respect the insurer's solvency is focused on financial credibility of the company, which can be affected by multiple internal factors, dependant on the company itself, and external ones which cannot be influenced by an insurer.

The most important internal factors influencing solvency cover capital adequacy, premium income stability, product structure, reserving adequacy, investment performance, reinsurance level, capital and ownership structure, corporate strategy, management quality, HR, internal procedures and auditing, company reputation and brand, IT systems and automation, as well as reinsurance policy.

The most important external factors cover the macroeconomic environment, regulatory changes and industry dynamics.